

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า เรื่องความพึงพอใจของนักเรียนต่อการสอนวิชาชีวเคมี ที่โรงเรียนสร้างครูหลวงน้ำทา แขวงหลวงน้ำทา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้วิจัยได้ลำดับเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษาครั้งนี้ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดทฤษฎีและหลักสูตรการเรียนการสอน
 - 1.1 ความหมายของหลักสูตร
 - 1.2 ทิศทางและหลักการ การพัฒนาระบบหลักสูตร โรงเรียนสร้างครูและการยกระดับ

ความรู้ของครู

2. แนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ เกี่ยวกับความพึงพอใจ
 - 2.1 ความหมายของความพึงพอใจ
 - 2.2 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจ
 - 2.3 ทฤษฎีการจูงใจที่ส่งผลถึงความพึงพอใจ
3. แนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอน
 - 3.1 ความหมายเกี่ยวกับการเรียนการสอน
 - 3.2 เกณฑ์การคัดเลือกเนื้อหาของการเรียนการสอน
 - 3.3 พฤติกรรมการสอนของครู
 - 3.4 การเตรียมการสอน
 - 3.5 การนำเข้าสู่บทเรียน
 - 3.6 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
 - 3.7 บทบาทของครูในด้านการเรียนการสอน
 - 3.8 รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
 - 3.9 การควบคุมห้องเรียนและสร้างบรรยากาศในห้องเรียน
 - 3.10 การใช้สื่อการเรียนการสอน
4. การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอน
 - 4.1 ความหมายของการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน
 - 4.2 ประโยชน์ของการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีและหลักสูตรการเรียนการสอน

ความหมายของหลักสูตร

มีหลายแนวคิดที่ให้ความหมายเกี่ยวกับหลักสูตร ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2539)

1. หลักสูตรคือการเตรียมจำนวนวิชาให้เหมาะสมกับกลุ่มนักเรียนหรือกลุ่มคนที่
ที่จะเรียน
 2. หลักสูตรคือการกำหนดวิชาให้แก่ผู้เรียนในระดับที่แตกต่างกันในโรงเรียนชั้นต่าง ๆ
 3. หลักสูตรคือเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้นักเรียนต้องเรียน
ในแต่ละชั้นเรียน
 4. หลักสูตรคือแผนการศึกษาที่โรงเรียนจัดไว้เป็นแบบให้นักเรียนได้เรียน
 5. หลักสูตรคือกลุ่มวิชาหรือเนื้อเรื่องที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนได้เรียน
 6. หลักสูตรคือประมวลกิจกรรมและเนื้อเรื่องทั้งหลายที่อยู่ในและนอกหลักสูตร
ซึ่งโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทุกด้าน
 8. หลักสูตรคือทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้อง และเป็นผลดีให้แก่การสอนในโรงเรียน
 9. หลักสูตรคือสิ่งกำหนดเรื่องทั้งหมดที่มีเป้าประสงค์ให้นักเรียนได้รับการศึกษา
ทั้งด้านวิชาการและการพัฒนาทุกด้านรวมถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอีกด้วย
 10. หลักสูตรคือเนื้อเรื่องทั้งหมดที่โรงเรียนจัดให้นักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน
เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ ทักษะและทัศนคติที่สำคัญต่อชีวิต
- สรุปคือหลักสูตร หมายถึง กลุ่มวิชาหรือเนื้อเรื่อง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้
ความสามารถในทุกด้านและคุณลักษณะสอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาที่ได้กำหนด
เอาไว้

**ทิศทางและหลักการ การพัฒนาระบบหลักสูตรโรงเรียนสร้างครูและการยกระดับความรู้
ของครู**

ทิศทางการพัฒนาหลักสูตร โรงเรียนสร้างครูหลวงน้ำทา และยกระดับความรู้ของครู
มีดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2539)

1. สอดคล้องและตอบสนองความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ
2. สอดคล้องกับเอกลักษณ์ของชาติลาว
3. มีลักษณะทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียน
4. มีความสัมพันธ์กันต่อเนื่องภายในวิชาและระหว่างวิชา
5. สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของสังคม
6. สามารถใช้แหล่งวิชาการต่าง ๆ เข้าในกระบวนการเรียน

7. มีการประสมประสานระหว่างภาคทฤษฎีและปฏิบัติจริง

8. มีการกำหนดมาตรฐานการเรียนการสอน

หลักการในการพัฒนาหลักสูตร โรงเรียนสร้างครูหลวงน้ำทา และยกระดับความรู้ของครูมี ดังนี้

1. พัฒนาจากศูนย์กลางโดยประสมประสานกับความคิดจากท้องถิ่น
2. การประสมประสานระหว่างวิชาครูกับวิชาทั่วไป
3. อาคาร สถานที่กับกิจกรรมการเรียนการสอนต้องมีความสอดคล้องกัน
4. มีการประสานระหว่งการสร้างครูและการยกระดับครู
5. วิธีการเรียนการสอนในโรงเรียนสร้างครูต้องเป็นตัวอย่างแก่นักเรียนครู
6. การสร้างครูและยกระดับครูต้องเกี่ยวพันกับหลักสูตร
7. มีการร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

1. เพื่อสร้างครูไปสอน โรงเรียนชั้นประถมและมัธยมให้สอนได้ในทุกวิชาเรียน
2. เพื่อสร้างครูให้ท้องถิ่นและเขตห่างไกล
3. เพื่อให้ให้นักเรียนครูได้เรียนวิชาเลือกเสรีที่หลากหลายขึ้นกว่าเก่าตามวิชาที่ตนสนใจ

โครงสร้างหลักสูตรของการสร้างครู

โครงสร้างหลักสูตรของการสร้างครูสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีรายละเอียด ดังนี้ (หลักสูตรการเรียนการสอนกระทรวงศึกษาธิการสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, 2539)

1. โครงสร้างหลักสูตรระบบ 11+3 สายครูมัธยมต้น

เป็นหลักสูตรที่จัดให้มีการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและการปฏิบัติมี 2,304 ชั่วโมง 142 หน่วยกิต และกำหนดการเรียนการสอนเป็นเวลา 3 ปี หรือ 6 ภาคเรียน แต่ละภาคเรียนจะจัดการจัดการเรียนการสอน 18 สัปดาห์ของการเรียนการสอน มีการเรียนการสอน 16 สัปดาห์ และ 2 สัปดาห์ทบทวนบทเรียนที่เรียนมาและสอบ แต่ละสัปดาห์เรียน 28- 32 ชั่วโมง แต่ละชั่วโมงเรียน 50 นาที หลักสูตรระบบ 11+3 ครูมัธยมต้น สายครูสังคมได้แบ่งออกเป็น 2 หมวดวิชา คือ หมวดวิชาครู และหมวดวิชาทั่วไปดังต่อไปนี้

1.1 หมวดวิชาครู หมายถึง วิชาเรียนที่มุ่งหวังให้นักเรียนครูมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาที่ตนเองจะนำไปสอน มีความเข้าใจถึงภาระบทบาทและหน้าที่ของครู สามารถใช้เทคนิควิธีสอนวิชาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ หมวดวิชาครูมี 1,052 ชั่วโมง มี 72 หน่วยกิต และแบ่งเป็น 3 กลุ่มวิชาคือกลุ่มวิชาครูทั่วไป กลุ่มวิชาวิธีสอน การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

1.2 หมวดวิชาทั่วไป มี 1,052 ชั่วโมง เท่ากับ 70 หน่วยกิต ซึ่งประกอบด้วย 3 กลุ่มวิชา คือ กลุ่มวิชาเฉพาะ กลุ่มวิชาบังคับทั่วไปและกลุ่มวิชาเลือกเสรี

2. โครงสร้าง หลักสูตรระบบ 8+3 และ 5+4 สาขาครุประถม

เป็นหลักสูตรที่จัดให้มีการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎี และการปฏิบัติจริงมี 2,720 ชั่วโมง เท่ากับ 142 หน่วยกิต และกำหนดการจัดการเรียนการสอนเป็นเวลา 3 ปี หรือ 6 ภาคเรียน แต่ละภาคเรียนจะจัดการเรียนการสอน 18 สัปดาห์ จัดการเรียนการสอน 16 สัปดาห์ และ 2 สัปดาห์ ทบทวนบทเรียนที่เรียนมาแล้วและสอบแต่ละสัปดาห์เรียน 28-32 ชั่วโมง แต่ละชั่วโมงเรียน 50 นาที หลักสูตรระบบ 8+3 และระบบ 5+4 สาขาครุประถม ได้แบ่งออกเป็น 2 หมวดวิชา คือ หมวดวิชาครูและหมวดวิชาทั่วไป ดังต่อไปนี้

2.1 หมวดวิชาครู มี 1,184 ชั่วโมง เท่ากับ 74 หน่วยกิต และแบ่งเป็น 3 กลุ่มวิชา คือ กลุ่มวิชาครูทั่วไป กลุ่มวิธีสอน กลุ่มการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

2.2 หมวดวิชาทั่วไป มี 1,136 ชั่วโมงเท่ากับ 68 หน่วยกิต ซึ่งประกอบด้วย 2 กลุ่มวิชา คือ กลุ่มวิชาเฉพาะตามสาย และกลุ่มวิชาเลือกเสรี

3. โครงสร้างหลักสูตรระบบ 11+2 สาขาครูอนุบาล

เป็นหลักสูตรที่จัดให้มีการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎี และการปฏิบัติจริงมี 1,584 ชั่วโมง เท่ากับ 96 หน่วยกิต และกำหนดการจัดการเรียนการสอนเป็นเวลา 2 ปี หรือ 4 ภาคเรียน แต่ละภาคเรียนจะจัดการเรียนการสอน 18 สัปดาห์ จัดการเรียนการสอน 16 สัปดาห์ และ 2 สัปดาห์ ทบทวนบทเรียนที่เรียนมาแล้ว และสอบ แต่ละสัปดาห์เรียน 28-32 ชั่วโมง แต่ละชั่วโมงเรียน 50 นาที หลักสูตรระบบ 11+2 สาขาครูอนุบาลได้แบ่งออกเป็น 2 หมวดวิชาคือ หมวดวิชาครู และหมวดวิชาทั่วไป ดังต่อไปนี้

3.1 หมวดวิชาครู มี 1,136 ชั่วโมง เท่ากับ 71 หน่วยกิต และแบ่งเป็น 3 กลุ่มวิชา คือ กลุ่มวิชาครูทั่วไป กลุ่มวิชาวิธีสอน กลุ่มการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

3.2 หมวดวิชาทั่วไป มี 448 ชั่วโมงเท่ากับ 25 หน่วยกิต ซึ่งประกอบด้วย 2 กลุ่มวิชา คือ กลุ่มวิชาเฉพาะตามสาย และกลุ่มวิชาเลือกเสรี

รูปแบบการเรียนการสอนของครูอยู่ในหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (กรมสร้างครู, 2551) การสอนของครูต้องปฏิบัติตาม 7 หลักการ ดังนี้
 หลักการที่ 1 การสอนต้องศึกษาแนวความคิดของนักเรียนเพื่อสร้างแนวความคิด
 อันถูกต้องให้แก่เด็กในด้านเป็นพลเมืองดีของชาติ

หลักการที่ 2 การสอนต้องส่งความรู้ วิทยาศาสตร์ธรรมชาติและวิทยาศาสตร์สังคม ให้ชัดเจนเป็นต้น การอธิบายบทเรียนให้ถูกต้องชัดเจนเพื่อให้นักเรียนมีความรู้แน่นอนและมีความเชื่อต่อวิทยาศาสตร์

หลักการที่ 3 การสอนต้องให้สอดคล้องกับเนื้อหาบทเรียนกับความสามารถรับรู้ของนักเรียนแต่ละช่วงชั้น

หลักการที่ 4 การสอนต้องให้มีความรู้ต่อเนื่องกันอย่างเป็นระบบในแต่ละบทเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจง่าย มีความรู้เป็นระบบ

หลักการที่ 5 การสอนต้องมีความเป็นประชาธิปไตยต่อผู้เรียน หมายถึง นักเรียนทุกคนต้องมีอิสระในการตอบคำถามครูและครูก็ให้ออกาสนักเรียนถาม

หลักการที่ 6 การสอนต้องเอาใจใส่นักเรียนที่มีจุดพิเศษ แตกต่างกันทางด้านร่างกาย จิตใจ ความสามารถ การปฏิบัติตน

หลักการที่ 7 การสอนต้องให้มีอุปกรณ์เครื่องแสดง สื่อการสอน เครื่องทดลอง การปฏิบัติจริงเพื่อให้ผู้เรียนเรียนได้ดี

การเรียนการสอนสภาราณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในปัจจุบัน ได้แบ่งกิจกรรมการเรียนการสอนของครู เป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ การสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง และการสอนแบบนักเรียนเป็นศูนย์กลางวิธีสอนที่ผู้สอนสามารถเลือกใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีหลายวิธี เช่น

1. วิธีสอนแบบบรรยาย
2. วิธีสอนแบบทบทวน
3. วิธีสอนแบบสาธิต
4. วิธีสอนแบบทดลอง
5. วิธีสอนแบบโครงการ
6. วิธีสอนแบบศูนย์การเรียนรู้
7. วิธีสอนแบบสืบสวนและสอบสวน
8. วิธีสอนแบบแบ่งกลุ่มทำงาน
9. วิธีสอนแบบการอภิปรายกลุ่ม
10. วิธีสอนแบบเป็นหน่วย
11. วิธีสอนแบบการแสดงบทบาทสมมุติ
12. วิธีสอนแบบวิทยาศาสตร์

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

ความหมายของความพึงพอใจ

แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ หรือความพอใจ (Satisfaction) ได้มีผู้ให้ความหมายของความพึงพอใจ ดังนี้

วอลเลอร์สไตน์ (Wallerstein, 1988 อ้างถึงใน สิริพร บ่อพิมาย, 2550, หน้า 15) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับความสำเร็จตามความมุ่งหมาย หรือเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย หรือเป็นความรู้สึกขั้นสุดท้ายที่ได้รับผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

วรูม (Vroom, 1964) กล่าวว่า ทักษะและความพึงพอใจในสิ่งหนึ่งสามารถใช้แทนกันได้ เพราะทั้งสองคำนี้หมายถึง ผลที่ได้จากการที่บุคคลเข้าร่วมในสิ่งนั้น ทักษะด้านบวกจะแสดงให้เห็นสภาพความพึงพอใจนั่นเอง หรือฟิตซ์เจอร์าลด์ และดูแรนท์ (Fitzgerald & Durant, 1980, p. 586) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการสาธารณะ (Public Service Satisfaction) ว่าเป็นการประเมินผลการปฏิบัติงานด้านการให้บริการของหน่วยงาน การปกครองส่วนท้องถิ่นเคยมีพื้นฐานจากการรับรู้ (Perceptions) ถึงการส่งมอบบริการที่แท้จริง และการประเมินผลนี้ก็แตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละบุคคลที่ได้รับเกณฑ์ (Criteria) ที่บุคคลได้ตั้งเอาไว้ รวมถึงการตัดสิน (Judgement) ของบุคคลนั้นด้วย โดยการประเมินผลสามารถแบ่งเป็น 2 ด้านคือ

1. ด้านอัตวิสัย (Subjective) ซึ่งเกิดจากการได้รับรู้ถึงการส่งมอบบริการ
2. ด้านวัตถุประสงค์ (Objective) ซึ่งเกิดจากการได้รับปริมาณและคุณภาพของ

การบริการ

กันด์ลัคและเนลสัน (Gundlach & Nelson, 1983, p. 41) มีความเห็นว่าความพึงพอใจของประชาชนหลังจากการพบกับพฤติกรรมการให้บริการเป็นระดับความพึงพอใจที่เกิดจากการที่เจ้าหน้าที่สามารถตอบสนองความต้องการหรือแก้ปัญหาหรือลดปัญหาและทำให้ประชาชนเกิดความภาคภูมิใจได้มากน้อยเพียงใด

จอห์นสัน (Johnson, 1986, p. 276 อ้างถึงใน สิริพร บ่อพิมาย, 2550, หน้า 15) ให้ความหมายของความพึงพอใจโดยทั่วไปว่า หมายถึงการรับรู้ด้วยจิตใจที่สงบที่สะท้อนให้เห็นว่าบุคคลรู้สึกสุขสำราญ อิ่มเอม ปราศจากความวิตกกังวล

วอล์กเกอร์ (Walker, 1988, p. 24 อ้างถึงใน สุบันโณ จินารงค์, 2548, หน้า 7) ให้ความหมายของความพึงพอใจว่า เป็นสิ่งที่ได้รับการกระทำต่าง ๆ ได้แก่ สัมพันธภาพ อารมณ์ โดยทั่วไปเป็นส่วนประกอบของคุณภาพชีวิต และเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเข้าใจบุคคลต่าง ๆ

สุระ หีบโอสถ (2540) กล่าวว่า ความพึงพอใจในการทำงานเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้สำเร็จ

อินทรา วัฒนนิมานนท์ (2534, หน้า 8) ได้ให้ความหมายความพึงพอใจว่า หมายถึง สภาพความรู้สึก หรือระดับความพอใจ ซึ่งมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย

พิชัย ศรีใส (2534, หน้า 24) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง สภาพความรู้สึกต่อการทำงานนั้น อันเนื่องมาจากการตอบสนองความต้องการทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

กุสุมา ลมเชย (2537, หน้า 21) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน เป็นความรู้สึกหรือทัศนคติที่เป็นไปในทางบวก

ศิริวรรณ จิตต์บุญ (2544, หน้า 8 อ้างถึงใน ไพฑูรย์ เรืองมล, 2540, หน้า 19) ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานหมายถึงความรู้สึกในทางที่ดีที่บุคคลมีต่องานที่ทำ ถ้าบุคคลมีความพอใจในงานมาก ก็จะเสียสละอุทิศแรงกายแรงใจสติปัญญาให้แก่งานมาก ผู้ใดมีความพึงพอใจในงานน้อยก็จะทำงานตามหน้าที่

นฤมล มีชัย (2538, หน้า 15) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน ตามภาระหน้าที่และความรับผิดชอบทำงานนั้น ๆ ด้วยใจรัก มีความกระตือรือร้นในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพสูงสุด มีความสุขกับงานที่ทำและมีความพอใจเมื่องานนั้นมีผลประโยชน์ตอบแทน

กิลเมอร์ (Gilmer, 1996, pp. 374-375) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ผลของทัศนคติต่าง ๆ ของบุคคลที่มีต่อองค์ประกอบของงาน และมีส่วนสัมพันธ์กับลักษณะงานและสภาพแวดล้อมในการทำงาน ความพึงพอใจนั้นได้แก่ รู้สึกมีความสำเร็จในผลงาน รู้สึกว่าได้รับการยกย่องและรู้สึกว่ามีโอกาสก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน

กู๊ด (Good, 1973, p. 320) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง คุณภาพ สภาพหรือระดับความพึงพอใจของบุคคล ซึ่งเป็นผลมาจากความสนใจและทัศนคติของบุคคลนั้นที่มีต่อการเรียนในทางบวก

ฮอลล์ (Hall, 1994, 1193) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ระดับความต้องการที่ไม่กระทบกับความต้องการอื่น ๆ ที่มากเกินไป

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2532, หน้า 121) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน หมายถึงความรู้สึกทั้งหมดของพนักงานที่มีผลต่องานของเขา เมื่อเราพูดว่าพนักงานมีความพึงพอใจในงานสูง เราหมายความว่า โดยทั่วไปแล้ว พนักงานชอบ และดีค่างานของเขาสูงและมีความรู้สึกในทางบวกต่องานของเขามีความพึงพอใจในงานสูง และในทางตรงกัน

ข้ามคนมีความพอใจในงานต่ำก็จะมีทัศนคติทางลบกับงาน การแสดงออกหรือพฤติกรรมของบุคลากรแต่ละคนในองค์กร เช่น ความสนใจ ความกระตือรือร้นในการทำงานหรือความเฉื่อยชา แสดงให้เห็นถึงสถานะแห่งใจ หรือขวัญของบุคลากรในองค์กรนั้น ๆ กล่าวคือ หากองค์กรใดมีสมาชิกที่มีขวัญในการทำงานต่ำก็เป็นที่ยกคานได้ว่า กิจการขององค์กรนั้นย่อมไม่บรรลุผล แต่ตรงกันข้ามหากสมาชิกในองค์กรมีขวัญสูงและพึงพอใจในการทำงาน ก็จะทำให้ผลผลิตของงานสูงหรืองานขององค์กรประสบผลสำเร็จ

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานหรือความพึงพอใจในการทำงานเป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับความต้องการของมนุษย์โดยตรง มีความเกี่ยวข้องกับจิตใจ ทัศนคติและการจูงใจอย่างมาก ความพึงพอใจมีผลเป็นอย่างมากต่อการปฏิบัติงานของบุคคล กล่าวคือ ผู้ที่มีความพึงพอใจในการทำงานย่อมปฏิบัติงานได้สำเร็จและมีประสิทธิภาพกว่าผู้ที่มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานต่ำ ผู้บริหารที่ต้องการประสิทธิภาพของงาน มีหลักการที่ควรปฏิบัติ คือ จัดสิ่งที่ไม่สร้างความไม่พอใจในงานให้เหลือน้อยที่สุดและในขณะเดียวกันจะต้องจัดสร้างความพึงพอใจในงานให้แก่ผู้ร่วมงานให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (สุธีระ ทานตวนิช, 2527, หน้า 101)

ปรีชาพร วงศ์อนุตร โรจน์ (2535, หน้า 43) ได้ให้ความหมายไว้ว่าความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน หมายถึง ความรู้สึกรวมของบุคคลที่มีต่อการทำงานในทางบวก เป็นความสุขของบุคคลที่เกิดจากการปฏิบัติงานและได้รับผลตอบแทน คือ ผลที่เป็นความพึงพอใจที่ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกกระตือรือร้นมีความมุ่งมั่นที่จะทำงาน มีขวัญและกำลังใจ สิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงาน รวมทั้งส่งผลต่อความสำเร็จและเป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจในการเรียน หมายถึง อารมณ์ ความรู้สึก ความชอบ ความพึงพอใจที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มีเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนสอน ความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับความสำเร็จตามความมุ่งหมาย ความรู้สึกรวมของบุคคลที่มีต่อการทำงานในทางบวก เป็นความสุขของบุคคลที่เกิดจากการปฏิบัติงานและมีความพยายามตั้งใจเรียนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และประสบผลสำเร็จ

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจ

ความพึงพอใจในการเรียนมีองค์ประกอบหลายปัจจัยด้วยกัน องค์ประกอบความพึงพอใจของบุคคลในการเรียนมี 7 ประการ ตามทฤษฎีของ เฮิร์ซเบิร์ก และมาสโลว์ คือ

1. ความสมหวังในชีวิต ความสมหวังเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนาให้ตนเองประสบผลสำเร็จในชีวิตการเรียนในที่ตนเองพอใจก็จะทำให้เกิดการทุ่มเทความพยายาม ก้าลังกายก้าลังใจ

ในการเรียนนั้นเพื่อให้เกิดประโยชน์และการเปลี่ยนแปลงแก่ตนเองในด้านความคิดความสามารถ ทักษะและการเรียนรู้ที่ดีขึ้น

2. ความพึงพอใจในการเรียน ถ้ามนุษย์เราได้เรียนในสิ่งที่เราพอใจก็จะมีความสุขและทำให้ประสบผลสำเร็จ ความพึงพอใจในการเรียนนั้นเกิดจากผลของการเรียนเป็นที่พอใจ การได้รับรางวัลจากการเรียน การได้รับการเสริมแรงทางบวกจากอาจารย์ผู้สอนหรือครูฝึกเป็นต้นถึงต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้เกิดความพึงพอใจในการเรียน

3. การยอมรับนับถือ มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องการพึ่งพาอาศัยกันถ้ามนุษย์ หรือ สมาชิกที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง เมื่อใดคนเดียวเขาก็จะเกิดความวิตกกังวล เครียด ไม่สามารถเรียนหรือปฏิบัติงานให้บังเกิดผลดีได้

4. ความก้าวหน้า การมีชื่อเสียงเกียรติยศ เมื่อทุกคนเข้ามาเรียนในสถาบันต่าง ๆ สิ่งที่ทุกคนหวัง คือ ความก้าวหน้า หมายถึง เมื่อเรียนจบหลักสูตรแล้ว โอกาสจะได้รับตำแหน่งหน้าที่ ในการทำงานต่าง ๆ เงินเดือนที่สูงขึ้น รวมทั้งมี โอกาสที่จะเพิ่มพูนความรู้ไปในทางที่สูงขึ้น สิ่งต่าง ๆ ย่อมเป็นกำลังใจให้มนุษย์เราพร้อมที่จะฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ในการเรียนหรือการปฏิบัติงานนั้นได้

5. ความสนใจ เป็นภาวะที่จิตใจของบุคคลจดจ่อ และปรารถนาที่จะรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อนำไปบำบัดความต้องการให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ถ้าบุคคลนั้นมี ความสนใจกับการเรียนก็จะทำให้มีความกระตือรือร้น ก็ให้เกิดแรงจูงใจ อยากที่จะเรียน

6. ความเสมอภาค หมายถึง การเท่าเทียมกันในการเรียนของคนในสถาบัน ไม่มีการแบ่งแยกนักเรียน ในระบบ นอกกระบวนการหลักสูตร หรือการลำเอียงของอาจารย์ผู้สอน เพราะสิ่งเหล่านี้จะทำลายขวัญในการเรียนของนักเรียน

7. สภาพของการเรียน หมายถึง การจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่จะทำให้ ผู้เรียนสามารถรับความรู้ ประสบการณ์ได้เต็มที่ด้วยความเข้าใจไม่เบื่อหน่าย ทำให้เรียนได้ความรู้มาก และผู้เรียนพร้อมที่จะร่วมมือด้วยความสนใจ กระตือรือร้น และมีความพึงพอใจในการเรียน

สรุปได้ว่า องค์ประกอบความพึงพอใจของการเรียนเป็นสิ่งที่ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้อง จะต้องให้ความสำคัญ เพราะว่าองค์ประกอบของความพึงพอใจในการเรียนที่ดีจะสนับสนุนจูงใจ ให้ผู้เรียนเกิดความพยายาม ตั้งใจในการเรียน

ทฤษฎีการจูงใจที่ส่งผลถึงความพึงพอใจ

ทฤษฎีการสร้างแรงจูงใจที่ส่งผลถึงความพึงพอใจในการเรียน ได้แก่ ทฤษฎีลำดับ ความต้องการของ มาสโลว์และทฤษฎีการจูงใจของ เฮิร์ชเบิร์ก

1. ทฤษฎีลำดับความต้องการของมาสโลว์ (Maslow, 1970, p. 321) ได้แบ่งความต้องการ ของคนออกเป็น 5 ขั้นตอน เรียงตามลำดับความสำคัญความต้องการ ดังนี้

1.1 ความต้องการพื้นฐานทางร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการพื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีพได้แก่ อาหาร ที่อยู่ อากาศ น้ำ ยารักษาโรค ความต้องการทางเพศ ถ้าความต้องการอันดับแรกยังไม่ได้รับการตอบสนองพอเพียง แรงจูงใจประเภทอื่น ๆ ก็ยากที่จะเกิดขึ้นได้

1.2 ความต้องการทางด้านความปลอดภัย (Safety Needs) เมื่อความต้องการอันดับแรกได้รับการตอบสนองแล้วต่อมาเกิดความต้องการที่จะรักษาชีวิตของตนเอง ทรัพย์สินของตนเองให้มั่นคงปลอดภัย ถ้าไม่มีการตอบสนอง มนุษย์ก็จะเกิดอาการประสาทผวา เชื่อว่าเป็นความกลัวหลาย ๆ อย่างตั้งแต่ระดับสามัญจนถึงระดับผิดปกตินั้นเกิดจากการไม่ได้รับการตอบสนองความรู้สึกรับประกันความปลอดภัยเพียงพอ

1.3 ความต้องการทางด้านสังคม (Social Needs) เมื่อความต้องการทางด้านร่างกายและความปลอดภัยได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการทางสังคมเป็นแรงจูงใจต่อพฤติกรรมของคน ความต้องการที่จะเข้าร่วมในสังคม ต้องการการยอมรับในสังคม ความห่วงใย ความรักจากผู้อื่น

1.4 ความต้องการมีศักดิ์ศรีจากตนเองและผู้อื่น (Esteem Needs from Oneself and Others) ความต้องการมีเกียรติ มีหน้ามีตา มีชื่อเสียงเป็นที่ยกย่องนับถือ เป็นความต้องการเกี่ยวกับจิตใจ เกี่ยวกับความมั่นใจในตนเองในเรื่องความรู้ความสามารถ

1.5 ความต้องการได้รับการยอมรับในตนเอง (Self-Actualization Needs) เป็นความต้องการระดับสูง ซึ่งเป็นความต้องการที่จะให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความคิดของตนเป็นความต้องการที่ยากแก่การเสาะแสวงหามาได้

ทฤษฎีการจูงใจของ มาสโลว์ มีสมมติฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ ดังนี้
(ธงชัย สันติวงษ์, 2536, หน้า 111)

ความต้องการ (Needs) คือ สาเหตุพื้นฐานที่ทำให้เกิดพฤติกรรม คนทุกคนต่างก็มีความต้องการที่หวังจะได้รับการตอบสนองเสมอ และในการแสวงหาสิ่งต่าง ๆ มาตอบสนองนั่นเอง

ความปรารถนา (Wants or Desires) คือ ความต้องการที่ระบุออกมาเป็นสิ่งของหรือความปรารถนาเฉพาะอย่าง เช่น การอยากได้ซึ่งตำแหน่งที่มีเกียรติ

พฤติกรรม (Behavior) การกระทำที่แต่ละคนแสดงออกมาในขณะที่ทำการตอบสนองความต้องการของตน เช่น ความขยัน ความกระตือรือร้น

เป้าหมาย (Goals) คือ จุดประสงค์ของพฤติกรรมที่มุ่งหวังจะได้รับจากการแสดงออกซึ่งพฤติกรรม เป้าหมายอาจเป็นสิ่งของ สภาพเงื่อนไข หรือกิจกรรมต่าง ๆ

จะเห็นได้ว่าคนทุกคนมีความต้องการตลอดเวลาและไม่มีสิ้นสุด

ความต้องการ → ความปรารถนา → พฤติกรรม → เป้าหมาย

2. ทฤษฎีการจูงใจของ เฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg's Two Factor Theory) (Herzberg, 1959, pp. 60-69) ทฤษฎีการจูงใจตามแนวคิดของ เฮิร์ซเบิร์กและผู้ร่วมงาน การเรียนนั้นจะต้องมีสิ่งที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ ซึ่งเรียกว่าปัจจัยกระตุ้นและสิ่งที่เป็นส่วนประกอบที่เสริมให้คนเกิดความพึงพอใจยิ่งขึ้น เรียกว่า ปัจจัยค้ำจุน ทฤษฎีนี้สร้างขึ้นจากผลงานวิจัยของเขาในปี ค.ศ. 1959 ที่เมืองพิทส์เบิร์ก รัฐเพนซิลวาเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อพิสูจน์ทฤษฎีที่ว่า มนุษย์มีความปรารถนา 2 ประการ คือ ความปรารถนาที่จะจัดทุกข์ทางร่างกายทั้งหลายให้หมดไป เช่น ความหิว ความเดือร้อนและอีกประการคือความปรารถนาในความสุขทางใจ เช่น ความภาคภูมิใจ ความสำเร็จของงาน ชีวิตที่เจริญก้าวหน้า เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

ทฤษฎีการจูงใจของ เฮิร์ซเบิร์ก ได้สร้างผลงานวิจัยและค้นพบว่าองค์ประกอบที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ ประกอบด้วยปัจจัยกระตุ้นและปัจจัยค้ำจุน ดังนี้

ปัจจัยกระตุ้นมี 5 ประการ

1. ความสำเร็จของงาน (Achievement)
2. การได้รับความยอมรับนับถือ (Recognition)
3. ลักษณะของงานที่ทำ (Work Itself)
4. ความรับผิดชอบในงาน (Responsibility)
5. ความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน (Advancement)

ปัจจัยค้ำจุนมี 11 ประการ

1. เงินเดือน (Salary)
2. โอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต (Possibility of Growth)
3. ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา (Interpersonal Relation: Supervisor)
4. ความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา (Interpersonal Relation: Subordinal)
5. ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน (Interpersonal Relation: Peers)
6. สถานะของอาชีพ (Status)
7. การปกครองบังคับบัญชา (Supervision: Technical)
8. นโยบายและการบริหารงาน (Policy and Administration)
9. สภาพการทำงาน (Working)
10. ความเป็นอยู่ส่วนตัว (Personal Life)
11. ความมั่นคงในการทำงาน (Job Security)

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบระหว่างทฤษฎีของมาสโลว์และเฮิร์ชเบิร์ก

ทฤษฎีของมาสโลว์	ทฤษฎีของเฮิร์ชเบิร์ก
ความต้องการระดับสูง	ปัจจัยกระตุ้น
1. ความต้องการได้รับการยอมรับในตนเอง	1. ความสำเร็จในการทำงาน
2. ความต้องการมีศักดิ์ศรีจากตนเองและผู้อื่น	2. การยอมรับนับถือ
ความต้องการระดับต่ำ	3. ลักษณะของงาน
1. ความต้องการทางด้านสังคม	4. ความรับผิดชอบ
2. ความต้องการทางด้านความปลอดภัย	5. ความก้าวหน้า
3. ความต้องการพื้นฐานทางด้านร่างกาย	ปัจจัยค้ำจุน
	1. เงินเดือน
	2. โอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต
	3. ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา
	4. ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา
	5. ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน
	6. ฐานะของอาชีพ
	7. การควบคุมบังคับบัญชา
	8. นโยบายและการบริหารงาน
	9. สภาพการทำงาน
	10. ความเป็นอยู่ส่วนตัว
	11. ความมั่นคงในการทำงาน

3. ทฤษฎีแรงจูงใจของแมคเคลแลนด์ (McClelland, 1961) โดยสรุปว่า ความต้องการของมนุษย์มี 3 ประการหลัก คือ

3.1 ความต้องการความสำเร็จ (Needs for Achievement) คือแรงขับเพื่อให้งานนั้นประสบความสำเร็จดีที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานเป็นแรงขับเพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จหรือเป็นแรงจูงใจที่จะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ดีกว่า มีประสิทธิภาพสูงกว่า และมีผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย

3.2 ความต้องการยอมรับหรือแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ (Needs for Affiliation) คือ ความปรารถนาเพื่อความเป็นพวกพ้องมีมิตรภาพและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเป็นความต้องการเพื่อสร้างและรักษาสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น

3.3 ความต้องการอำนาจบารมี (Needs for Power) คือ ความต้องการที่จะให้คนอื่นมีความประพฤติกหรือพฤติกรรมตามที่เรต้องการเป็นความต้องการที่จะมีอำนาจในการบังคับบัญชาและมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่นนั่นเอง บุคคลที่มีความต้องการนี้มักแสดงออกในรูปของความปรารถนาอย่างแรงกล้าส่วนมากมักเป็นคนคิดเก่ง ชอบโต้แย้ง ชอบติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น ชอบใช้อำนาจมีความต้องการทางด้านความรัก ซึ่งผู้ที่ประสบความสำเร็จทั้งหลายมักมีลักษณะแตกต่างจากบุคคลทั่วไป

4. ทฤษฎีการจูงใจโดยเสริมแรงบวก ผู้ริเริ่มทฤษฎีนี้ คือ สกินเนอร์ เป็นนักจิตวิทยาผู้ที่สนับสนุนแนวความคิดว่า พฤติกรรมของคนเราทุกอย่างมีผลเนื่องมาจากสิ่งเร้า สกินเนอร์เชื่ออย่างมากเรื่องการเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) ตลอดจนการให้รางวัลว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการให้ได้มาซึ่งพฤติกรรมที่ต้องการ การลงโทษเป็นเสมือนการสร้างพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาให้เกิดขึ้น ทฤษฎีการเสริมแรงเข้าไปสู่ระบบการบริหารในรูปของวิธีการปรับปรุงพฤติกรรมโดยการใช้สิ่งเร้าทางด้านบวกเป็นตัวกระตุ้น เช่น การขึ้นเงินเดือน การให้สวัสดิการต่าง ๆ

แนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอน

ความหมายของการเรียนการสอน

ได้มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับการสอนไว้มากมาย เช่น

เซียส (Searles, 1968, p. 24 อ้างถึงใน สุนีย์ ช่างเจริญ, 2527, หน้า 4) ซึ่งได้สรุปการสอนไว้ว่า การสอนนั้นเป็นการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน และสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่ผู้สอนจัดให้แก่ผู้เรียนในอันที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนนั้นก็ได้หมายความว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านสติปัญญาเท่านั้น หากจะต้องรวมความถึง การเปลี่ยนแปลงในความคิด การเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่เรียกว่า ลักษณะนิสัย ตลอดไปจนถึงการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทางจิตวิทยาภายใน เช่น ความมั่นคงทางอารมณ์ ทักษะคิดที่มีต่อตนเองและผู้อื่นด้วย

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535, หน้า 72) ได้ให้ความหมายของคำว่า การเรียนการสอน ดังนี้

การสอน (Instruction) หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสอน การจัดกิจกรรมระหว่าง การสอน การทดสอบ เป็นต้น

สุมณ ออมวิวัฒน์ (2533, หน้า 460 อ้างถึงใน อภรณ์ ใจเที่ยง, 2546, หน้า 1-2) ได้อธิบายความหมายของการสอนไว้ว่า การสอนคือสถานการณ์อย่างหนึ่งที่มีสิ่งต่อไปนี้เกิดขึ้นได้แก่

1. การมีความสัมพันธ์ และปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน นักเรียนกับสิ่งแวดล้อมและครูกับนักเรียนกับสิ่งแวดล้อม
2. ความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์นั้นก่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่ ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ใหม่นั้นไปใช้ได้

สุพิน บุญชูวงศ์ (2533, หน้า 3-4) ให้ความหมายของการสอนไว้ว่า การสอน คือ การจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมให้นักเรียนเพื่อที่จะให้เกิดการเรียนรู้หรือเปลี่ยนแปลงไปในพฤติกรรมที่ดีขึ้น การสอนจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญที่ก่อให้เกิดความเจริญงอกงาม การสอนจึงเป็นภารกิจที่ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ จึงก่อให้เกิดประสบการณ์ที่มีความหมายต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน

ลำพอง บุญช่วย (2530, หน้า 8-9) กล่าวถึงการสอนว่าเป็นกระบวนการที่มีความสลับซับซ้อนต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ อาศัยศาสตร์ก็ตรงที่ผู้สอนจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับหลักการสอน และเป็นผู้มีศิลปะหรือมีกลวิธี มีเทคนิคในด้านต่าง ๆ อีกมากมาย

Kenneth (1992, p. 4) ให้ความหมายของการสอนไว้ว่า “การสอนคือพฤติกรรมของบุคคลหนึ่งที่ยุบายช่วยให้บุคคลอื่นได้เกิดการพัฒนาตนในทุกด้านอย่างเต็มศักยภาพ”

ฮิลล์ (Hills, 1982, p. 266 อ้างถึงใน อภรณ์ ใจเที่ยง, 2546, หน้า 1-2) ได้ให้ความหมายของการสอนไว้ว่า การสอน คือ กระบวนการให้การศึกษาแก่นักเรียน ซึ่งต้องอาศัยปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน

สรุปคือ การเรียนการสอนหมายถึงการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้สอนและผู้เรียนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนหรือเป็นการช่วยบุคคลอื่นได้เกิดการพัฒนาตนในทุกด้านอย่างเต็มศักยภาพ

เกณฑ์การคัดเลือกเนื้อหาของการเรียนการสอน

องค์ประกอบหลักของการเรียนการสอนในสถานศึกษาประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ผู้เรียน หมายถึง นักเรียนนักศึกษาในสถานศึกษา ผู้สอนหมายถึง ครูอาจารย์ที่ทำการสอนและรับผิดชอบเกี่ยวกับงานด้านการสอน รวมทั้งถ่ายทอดความรู้และชี้แนะแนวทางในการแสวงหาความรู้และบทเรียน หรือเนื้อหาของการเรียนการสอน หมายถึง สอนจะสอนอะไร และสอนอย่างไร

ในส่วนองค์ประกอบที่ 3 ซึ่งมักเรียกกันว่าเนื้อหาวิชา (Content) สุมิตร คุณานุกร (2520, หน้า 76) อธิบายว่า เนื้อหาวิชา (Content) นั้นมิได้หมายความว่าเนื้อหาสาระหรือความรู้เท่านั้น หากยังรวมถึงประสบการณ์การเรียนรู้อีกด้วย แต่ไทเลอร์ (Tyler, 1967, p. 286) บอกว่าประสบการณ์

การเรียนรู้มันไม่ใช่สิ่งเดียวกับเนื้อหาวิชาและก็ไม่ใช่กิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้สอนจะต้องกระทำด้วย แต่ประสบการณ์การเรียนรู้มันหมายถึง การปะทะสัมพันธ์กันระหว่างผู้เรียนกับสภาพต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมภายนอก และการเรียนรู้จะเกิดขึ้นก็ด้วยการกระทำของผู้เรียน สิ่งที่คุณเรียนเรียนรู้ คือ สิ่งที่เขาได้กระทำ หาใช้สิ่งที่ผู้สอนกระทำไม่ และในการคัดเลือกเนื้อหาวิชานั้น สุมิตร คุณานุกร (2520, หน้า 81-88) เสนอให้ใช้เกณฑ์ต่อไปนี้

1. การเชื่อถือได้และเป็นแก่นสารของความรู้ในสาขาวิชา
2. ความสอดคล้องกับความเป็นจริงของสังคม
3. ความสมดุลระหว่างความกว้างและความลึกซึ้ง
4. ความสามารถที่จะสนองความมุ่งหมายได้หลายประการ
5. ความสอดคล้องกับวุฒิภาวะในการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน
6. ความสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

ไทเลอร์ (Tyler, 1967, p. 287-286) เสนอเกณฑ์ในการคัดเลือกเนื้อหาของการเรียนการสอน ดังนี้

1. เกณฑ์ที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสปฏิบัติการเกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมาย
2. เกณฑ์ที่ให้ผู้เรียนได้รับความพึงพอใจจากการแสดงพฤติกรรมที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมาย
3. เกณฑ์ที่คำนึงถึงความเป็นไปได้การปฏิบัติของผู้เรียน
4. เกณฑ์ที่คำนึงถึงประสบการณ์เฉพาะหลาย ๆ อย่างที่อาจนำมาใช้เพื่อให้บรรลุ

เป้าหมายร่วมกัน

5. เกณฑ์ที่คำนึงถึงผลผลิตหลาย ๆ อย่างอันเนื่องมาจากประสบการณ์การเรียนรู้

เพียงอย่างเดียว

สรุปได้ว่า การคัดเลือกเนื้อหาวิชานั้นควรจะทำให้มีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในสังคม ชีวสังเคราะห์ของความรู้และความสอดคล้องกับวุฒิภาวะในการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนด้วย โดยการกำหนดเนื้อหานั้นควรจะต้องพิจารณาปรัชญาและจุดมุ่งหมายของสถาบัน

พฤติกรรมการสอนของครู

การสอนเป็นหน้าที่หลักของครู ถึงแม้ว่าสังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงและมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างมากเพียงใดก็ตาม เครื่องมือค้นคว้าหาความรู้มิให้เลือกอย่างหลากหลาย แต่ความสำคัญและความจำเป็นของครูก็ยังคงมีอยู่ เนื่องจากครูคือผู้ก่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาการ โดยรอบด้านขึ้นในตัวของนักเรียน ดังนั้นภารกิจหลักของครูก็คือ การสอน หรือการให้การศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายสูงสุดในการที่จะให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นไปตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาตามหลักสูตร ครูจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการศึกษา

พฤติกรรมการสอน หมายถึง พฤติกรรมที่ครูแสดงออกเกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยมีเป้าหมายเพื่อให้ นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ในหลักสูตรที่เรียน

จากความหมายพฤติกรรมการสอนดังกล่าวจะพบว่า หน้าที่สำคัญประการหนึ่งของครู ก็คือการถ่ายทอดความรู้จากครูไปสู่ นักเรียน ซึ่งครูจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและ ยังจะต้องเป็นผู้ชวนขยายหาความรู้เพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา การที่ครูจะมีความสามารถดังกล่าว นั้น ครูจำเป็นต้องมีพฤติกรรมดังต่อไปนี้ สจัด อุทรานันท์ (2529, หน้า 37)

1. ก่อนสอนครูควรเตรียมการสอนก่อนที่จะสอนทุกครั้ง คิดถึงจุดประสงค์ของการสอน การเลือกเนื้อหาสาระ วิธีการจัดการเรียนการสอน การใช้สื่อ และการวัดประเมินผล
2. ระหว่างสอนเริ่มตั้งแต่การนำเข้าสู่บทเรียน การดำเนินการสอน การสรุปและการวัดประเมินผล
3. หลังสอน เมื่อประเมินผลตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้แล้ว ก็นำมาเป็นข้อมูลเพื่อนำไปปรับปรุงการเรียนการสอนในครั้งต่อไป

ในทำนองเดียวกัน กิ่งฟ้า สินธุวงศ์ (2534, หน้า 4-8) ได้แบ่งพฤติกรรมการสอนไว้

3 ชั้น คือ

1. ชั้นเตรียม
 - 1.1 การสำรวจปัญหาและทรัพยากร
 - 1.2 การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนการสอน
 - 1.3 การวิเคราะห์นักเรียน
 - 1.4 การวิเคราะห์และจัดลำดับเนื้อหาสาระ
 - 1.5 การกำหนดวิธีสอน กิจกรรม
 - 1.6 การกำหนดสื่อการสอน
 - 1.7 การกำหนดแนวทางการประเมินผล
 - 1.8 การเขียนแผนการสอน
2. ชั้นดำเนินการ เป็นชั้นดำเนินการสอนและให้นักเรียนทำกิจกรรมตามที่ได้เตรียมไว้
 - 2.2 การนำเข้าสู่บทเรียน
 - 2.2 กิจกรรมการเรียนการสอน
 - 2.3 การสรุปและวัดผล
3. ชั้นประเมินผล เป็นชั้นตรวจสอบว่า การเรียนการสอนที่ได้เตรียมการและดำเนินการ นั้นสามารถนำนักเรียน ไปสู่วัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่

3.1 การประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนและการสอนของครู

3.2 การวิเคราะห์ผลการประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน

รัชตะวัน อินทสะอาด (2544, หน้า 11-14) ได้สังเคราะห์แนวความคิดของนักศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนคณิตศาสตร์ออกเป็น 5 ด้าน

1. ด้านการเตรียมการสอน

1.1 การศึกษาคำรา หลักสูตร คู่มือครูและเอกสารต่าง ๆ

1.2 การจัดทำแผนการสอน

1.3 การจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน

1.4 การเตรียมการวัดและการประเมินผล

2. การจัดการเรียนการสอน เป็นจุดมุ่งหมายในการนำเสนอเนื้อหา หรือวิธีการต่าง ๆ ที่จะจัดประสบการณ์ให้แก่ นักเรียน ซึ่งครูต้องพิจารณาถึงความเหมาะสม อีกทั้งต้องคำนึงถึงความสอดคล้องของวิธีสอนก่อนที่จะนำมาสอนจริง

3. การใช้สื่อการเรียนการสอน เป็นเครื่องมือ หรือตัวกลางที่ช่วยให้ครูผู้สอนส่งหรือถ่ายทอดความรู้ เจตคติและทักษะ ไปยังนักเรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน จะเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน ซึ่งจะเป็นการช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามจุดประสงค์

5. การวัดและประเมินผล โดยมีจุดมุ่งหมายเป็นการบ่งบอกให้ครูรู้ว่านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะ ทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน

จากความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรม หรือการจัดการเรียนการสอนของครู พอจะสรุปได้ว่า พฤติกรรมการสอนของครู ก็คือ การปฏิบัติ หรือการจัดกิจกรรมของครู โดยมีวัตถุประสงค์ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ประกอบด้วย การเตรียมตัวก่อนสอน ขณะสอน และหลังการสอนของครู สำหรับวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อพฤติกรรมหรือการจัดการเรียนการสอนของครูใน 6 ด้าน คือ ด้านการเตรียมการสอน ด้านการนำเข้าสู่บทเรียน ด้านการควบคุมห้องเรียนและการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

การเตรียมการสอน

การวางแผนการสอน เป็นภารกิจที่สำคัญของครูผู้สอน ทำให้ผู้สอนทราบล่วงหน้าว่าจะสอนอะไร เพื่อจุดประสงค์ใด สอนอย่างไร ใช้สื่ออะไร และวัดประเมินผลด้วยวิธีใด เป็นการเตรียมตัวให้พร้อมก่อนสอน การที่ผู้สอนได้วางแผนการสอนอย่างถูกต้องตามหลักการย่อมช่วยให้

เกิดความมั่นใจในการสอน ทำให้การสอนครอบคลุมเนื้อหา สอนอย่างมีแนวทางและมีเป้าหมาย และเป็นการสอนที่ให้คุณค่าแก่ผู้เรียน ดังนั้นครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ความหมาย ความสำคัญ ลักษณะ ขั้นตอนการจัดทำและหลักการวางแผนการสอนตลอดจนลักษณะ ของการจัดทำแผนการสอนที่ดี เพื่อส่งผลให้การเรียนการสอนดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทาง ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

รัชตะวัน อินทสะอาด (2544, หน้า 24) ได้สรุปการเตรียมการสอนไว้ว่า การเตรียม การสอนเป็นการคาดการณ์ล่วงหน้า หรือการวางแผนการสอนล่วงหน้าเกี่ยวกับการเลือกวิธีสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดประเมินผลซึ่งจะต้องให้มีความเหมาะสมกับวัยของนักเรียน เนื้อหา ที่จะสอนและเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตาม วัตถุประสงค์ที่กำหนด ดังนั้น การเตรียมการสอนจึงเป็นสิ่งจำเป็น มีความสำคัญ และมีประโยชน์ อย่างยิ่ง

ประโยชน์ของการเตรียมการสอนพอสรุปได้ ดังนี้

1. ช่วยให้การจัดการเรียนการสอนของครูมีประสิทธิภาพ
2. ช่วยให้ครูมีความมั่นใจการจัดการเรียนการสอน
3. ช่วยให้การจัดการเรียนการสอนของครูเป็นไปอย่างมีระบบ เนื้อหาวิชา

มีความต่อเนื่องกัน

4. ช่วยให้การสอนของครูเป็นที่น่าสนใจของนักเรียน
5. เป็นหลักฐานในการแสดงให้เห็นทราบว่า นักเรียนได้เรียนอะไรไปแล้วบ้าง

พิน เหมทานนท์ (2528, หน้า 309) ให้ความหมายของการวางแผนการสอนไว้ว่า การวางแผน การสอนเป็นการจัดวาง โปรแกรมการสอนทั้งหมดในวิชาใดวิชาหนึ่งไว้ล่วงหน้า เพื่อช่วยให้ ครูผู้สอนได้จัดดำเนินการเรียนการสอนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่วางไว้ ดังนั้น ในแผนการสอนจะต้องประกอบไปด้วยรายละเอียดตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ เช่น มีจุดประสงค์ความถี่รวมยอด/ หลักการ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล และจำนวนคาบเวลาที่สอน

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2526, หน้า 129) อธิบายไว้ว่า การวางแผนการสอนเป็นการเตรียมตัว ล่วงหน้าก่อนสอนเพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยใช้ข้อมูลที่ได้จาก การสำรวจปัญหา การสำรวจทรัพยากร การวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ผู้เรียนการกำหนดมโนคติ วัตถุประสงค์ กิจกรรมการเรียน สื่อการสอน และการประเมินผล แล้วเขียนแผนออกมาในรูปแบบ ของแผนการสอน

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2524, หน้า 157) ให้ความหมายไว้ว่า การวางแผนการสอน คือ กิจกรรมในการคิดและการทำของครูก่อนที่จะเริ่มดำเนินการสอนวิชาใดวิชาหนึ่ง ซึ่งโดยทั่วไปจะประกอบด้วย การกำหนดจุดมุ่งหมาย การคัดเลือกเนื้อหา การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน การเลือกตำรา เอกสาร อุปกรณ์ การประเมินผล และการพิมพ์ประมวลการสอนรายวิชา

สรุปความหมายได้ว่า การวางแผนการสอน คือ เป็นการเตรียมตัวล่วงหน้าก่อนสอน การเตรียมการสอนอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นการจัดวาง โปรแกรมการสอนทั้งหมดในวิชาใดวิชาหนึ่ง เป็นกิจกรรมในการคิดและการทำของครูก่อนที่จะเริ่มดำเนินการสอนวิชาใดวิชาหนึ่งไว้ล่วงหน้า เพื่อเป็นแนวทางการสอนสำหรับครู อันจะช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การนำเข้าสู่บทเรียน

ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน หมายถึง การเร้าความสนใจ และเป็นการเตรียมความพร้อมแก่ผู้เรียน โดยใช้เวลาไม่เกิน 10 % ของเวลาการสอนทั้งหมด (สังัด อุทรานันท์, 2529, หน้า 26)

ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน หรือการเร้าความสนใจคือ การกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิด ความกระตือรือร้น หรือพร้อมที่จะเรียน โดยการเปลี่ยนเทคนิควิธีสอน หรือเปลี่ยนกิจกรรมไปในลักษณะต่าง ๆ เพื่อเร้าความสนใจในแต่ละขั้นตอนของการสอน การเร้าความสนใจเป็นเทคนิควิธีสอนที่ช่วยให้การสอนประสบผลสำเร็จได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้สอนจำเป็นต้องใช้เทคนิคการเร้าความสนใจโดยวิธีต่าง ๆ เช่น ใช้เพลง ใช้เกม ใช้นิทาน ใช้คำถาม (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2546, หน้า 198)

กิจกรรมการนำเข้าสู่บทเรียนเป็นทักษะหนึ่งในการสอนของครู ครูผู้สอนแต่ละคนมีทักษะการนำเข้าสู่บทเรียนที่แตกต่างกันด้วยวิธีการที่หลากหลายตามความถนัดของตน แต่สิ่งที่ควรคำนึงในการเลือกใช้กิจกรรมมาช่วยในการนำเข้าสู่บทเรียนคือต้องเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับเนื้อหาที่จะสอนด้วย กิจกรรมที่เลือกมาต้องนำพานักเรียนสู่เนื้อหาที่จะเรียนต่อไป

ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียนจากการวิจัยเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ ได้ชี้ให้เห็นว่า กิจกรรมก่อนเริ่มสอนจะมีบทบาทต่อผลการสอนนั้น ๆ ดังนั้นเราจึงคิดดำเนินการล่วงหน้าว่า นักเรียนจะต้องการอะไรบ้าง วิธีการเช่นนี้เรียกว่า “การนำเข้าสู่บทเรียน” (สุวรรณี ศรีคุณ, 2527, หน้า 187)

ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน หมายถึง ทักษะที่ครูใช้ในการจัดกิจกรรมก่อนเริ่มสอนเนื้อหาในทุกวิชา เพื่อเป็นการเตรียมนักเรียนให้มีความคิดว่ากำลังเรียนเรื่องอะไร สามารถนำเอาความรู้ และทักษะที่นักเรียนมีอยู่เดิมมาสัมพันธ์กับบทเรียนที่ครูสอนได้ นอกจากนี้ยังทำให้นักเรียนเข้าใจความมุ่งหมายของบทเรียน ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยมากครูจะใช้เวลาประมาณ 5-10 นาที สำหรับนำเข้าสู่บทเรียน

วิธีนำเข้าสู่บทเรียน มีหลายวิธี ดังนี้

1. ใช้อุปกรณ์ที่สัมพันธ์กับเนื้อหา เช่น ฉายวีดิทัศน์ ให้ดูภาพ ให้ดูของจริง
2. ใช้คำถาม เพื่อเชื่อมประสบการณ์เดิมของนักเรียนไปสู่ประสบการณ์ใหม่
3. ให้นักเรียนสาธิตกิจกรรมที่สัมพันธ์กับบทเรียน
4. เล่านิทาน หรือ เรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กับเรื่องที่เรียน
5. ร้องเพลง ให้สัมพันธ์กับเรื่องที่จะเรียน
6. ตั้งปัญหาหรือเล่นเกมทายปัญหา
7. การแสดงบทบาทสมมติ หมายถึง การที่ครูกำหนดสถานการณ์หรือเงื่อนไขให้แล้ว

นักเรียนคิดว่าจะทำอย่างไร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญมากเพราะจะมีผลกระทบโดยตรงถึงประสิทธิภาพของหลักสูตรด้วย เพราะเหตุที่ว่าการสอนของอาจารย์เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่จะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ได้มีคุณสมบัติและทัศนคติตามที่ผู้สร้างหลักสูตรมุ่งหวังไว้

โบ (Bohuc, 1974 อ้างถึงใน ทศนีย์ จินดา, 2544, หน้า36) ได้เสนอว่าในการจัดการเรียนการสอนให้ได้ผล อาจารย์ผู้สอนต้องคำนึงถึงกระบวนการทัศน์ (Concepts) 4 ประการ ซึ่งพอสรุปได้ ดังนี้

1. การให้เสรีภาพแก่ผู้เรียนเนื่องจากการเรียนรู้เป็นกระบวนการมุ่งพัฒนาความเสรีภาพทางสติปัญญา (Intellectual Independence) ฉะนั้นอาจารย์จะต้องให้เสรีภาพแก่ผู้เรียนในการแสดงความคิดเป็นหรือใช้สติปัญญาของตนเอง
2. ไม่มีวิธีสอนที่ดีที่สุดเนื่องจากการเรียนรู้เป็นกระบวนการเฉพาะตัว (Idiosyncratic Process) ผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งความสนใจและแบบแผนของการเรียนรู้ (Learning Style) ฉะนั้นอาจารย์ต้องระลึกไว้เสมอว่า ไม่มีวิธีสอนใดที่จะใช้ได้ดีสำหรับผู้เรียนทุกคน
3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสภาพแวดล้อมเนื่องจากการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มีชีวิตชีวา (Active Process) ฉะนั้นผู้สอนจึงจำเป็นต้องช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้อยู่เสมอ
4. การเรียนรู้วิธีการเรียนเป็นสิ่งสำคัญกว่าการเรียนรู้เนื้อหาวิชาการ ฉะนั้นผู้สอนจึงไม่ควรมุ่งสืบทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนตลอดเวลา

คิบเลอร์ (Kibler, 1974 อ้างถึงใน ทศนีย์ จินดา, 2544, หน้า 36) ได้เสนอแนะหลักในการจัดการเรียนการสอนเอาไว้ ดังนี้

1. การเตรียมตัวก่อนการเรียนรู้ ก่อนจะเรียนรู้สิ่งใหม่นั้น ผู้เรียนควรจะได้มีความรู้ อันดูกว่าเป็นพื้นฐานที่จำเป็นมาก่อนแล้ว และผู้เรียนควรจะได้รับ การ “อุ่นเครื่อง” (Warm Up) เสียก่อนด้วยการที่ผู้สอนแจ้งให้รู้ว่าความรู้เดิมอะไรบ้างที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่
2. การจูงใจผู้เรียนจะเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าหากเขามีความสนใจในสิ่งที่ถูก นำมาให้เข้าเรียน การเลือกเนื้อหาที่อยู่ในความสนใจของผู้เรียน หรือการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในการวางแผนกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้จะเพิ่มความสนใจใคร่เรียนให้ผู้เรียน ได้กิจกรรมหรือ งานต่าง ๆ ที่จะให้ผู้เรียนทำควรจะมีลักษณะที่ทำให้เขารู้สึกมั่นใจว่าจะจะทำให้สำเร็จลงไปได้
3. การให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเห็นพฤติกรรมปลายทางเป็นแบบอย่าง การให้ผู้เรียนได้ มีโอกาส เห็นตัวอย่างพฤติกรรมที่ถือว่าประสบความสำเร็จหรือน่าพอใจจะช่วยให้เขาเกิดการเรียนรู้ ด้วยการเรียนแบบพฤติกรรมนั้นตามไปด้วย
4. การตอบสนองอย่างมีชีวิตชีวา การกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชั้นเรียนควรเป็นเรื่อง ของผู้เรียนเป็นหลักเพราะผู้เรียนจะเรียนรู้จากสิ่งที่เขาได้ลงมือกระทำเองไม่ใช่จากสิ่งที่ผู้สอน ได้กระทำ
5. การแนะนำในการแสดงพฤติกรรมที่เป็นการเรียนรู้ใหม่นั้น ผู้เรียนควรจะได้รับ คำแนะนำช่วยเหลือ จนกระทั่งเขาสามารถแสดงพฤติกรรมนั้นได้เองโดยลำพัง การฝึกปฏิบัติ ในการเรียนการสอนนั้นผู้เรียนควรจะได้รับ โอกาสที่จะฝึกปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่เรียนรู้ใหม่บ่อย ๆ
6. การแจ้งผลย้อนกลับไปให้ทราบ ในการแสดงพฤติกรรมที่เป็นการเรียนรู้ใหม่แต่ละ ครั้งนั้นผู้เรียนควรจะได้รับทราบผลของการแสดงพฤติกรรมหรือการปฏิบัติของเขาทันที หากเป็น การปฏิบัติงานที่ได้ผลดี การให้รางวัลจะเป็นตัวเสริมแรงทำให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมเช่นนี้อีก
7. การจัดลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ ในการเรียนการสอนนั้นเนื้อหาวิชาควรถูกนำมาจัด ในลักษณะที่จะให้ผู้เรียนเรียนจากง่ายไปหายาก หรือจากสิ่งที่ใกล้ตัว ไปยังที่ไกลตัวการเรียนรู้ให้ สำเร็จก็จะได้ดำเนินไปตามนั้น หากไม่แล้วผู้เรียนจะเกิดความเบื่อหน่ายได้
8. ความแตกต่างระหว่างบุคคล เนื่องจากว่าผู้เรียนแต่ละคนนั้นมีความแตกต่างกัน ในด้านการเรียนรู้และอัตราในการเรียนรู้ ฉะนั้นประสิทธิภาพในการเรียนรู้ที่จะจัดให้แก่ผู้เรียน จึงต้องจัดในลักษณะที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยวิธีการที่เขาถนัดและในอัตรา ที่เหมาะสมกับความสามารถ
9. พฤติกรรมการสอนในชั้นเรียน ผู้สอนต้องระลึกอยู่เสมอว่าทักษะในการกระตุ้น ความสนใจการอธิบาย การให้คำแนะนำ การใช้ตัวเสริมแรง ตลอดจนการบริหารห้องเรียนล้วน แต่มีผลทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพผลแตกต่างกันออกไปทั้งสิ้น

บทบาทของครูในการเรียนการสอน

วิทฮอลต์ (Withalt, 1975 อ้างถึงใน พัทธนิษฐ์ จินดา, 2544, หน้า 38) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาทขั้นพื้นฐานของครูภายในห้องเรียนก็คือ การช่วยให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ ได้แสวงหา และ ได้รู้จักแก้ปัญหา ตามความต้องการทางอารมณ์ของตนเองและของผู้อื่นที่อยู่รอบตัว ส่วนบทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนภายในห้องเรียน โดยทั่ว ๆ ไปนั้น วิทฮอลต์ได้เสนอแนะแนวทางสำหรับอาจารย์ ในฐานะที่อาจารย์เป็นผู้ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น ดังต่อไปนี้

1. สำรวจว่ามีองค์ประกอบอะไรบ้างที่จะเป็นตัวเสริม ตัวสกัดกั้นการเรียนรู้ ครูจำเป็นต้องมีความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นในตัวมนุษย์
2. ร่วมมือกับนักเรียนและคิดหาทางช่วยให้นักเรียนแต่ละคนรู้จักกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ร่วมกัน
3. สร้างสถานการณ์หรือบรรยากาศโดยทั่วไปในห้องเรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกเป็นอิสระที่จะดึงเอาแรงจูงใจอารมณ์ และสติปัญญาของตนมาใช้ในการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่
4. ช่วยให้ผู้เรียนสามารถระบุปัญหาต่าง ๆ ที่เขาอยากรู้ อยากแก้ไขและเป็นปัญหาที่มีความหมายต่อตัวเอง

ชนาธิป พรกุล (2543, หน้า 12-4) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนไว้ดังนี้ บทบาทการจัดการเรียนการสอนจะต้องเปลี่ยนมาเป็นการเรียน ความรู้ต้องเปลี่ยนมาเป็นการคิด การจัดการเรียนการสอนที่ครูเคยเป็นศูนย์กลางจะต้องเปลี่ยนมาเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง ครูต้องหาทางให้นักเรียนได้เรียนรู้ได้เอง รู้วิธีเรียนรู้และรักที่จะเรียนรู้ โดยครูจะต้องเปลี่ยนบทบาทใหม่มาเป็น ผู้อำนวยการความสะดวก

โดยสรุป ผู้สอนที่ดีควรจะเป็นคนที่ช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้ในตัวผู้เรียน โดยการเป็นผู้คอยกระตุ้นและชี้แนะให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ตามความต้องการและความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้สอนควรจะทำตัวเป็นผู้เอื้ออำนวย (Facilitator) คือ พยายามให้ความคิดสร้างสรรค์เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน พยายามให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองและบรรลุวัตถุประสงค์ของตนเอง โดยผู้สอนเป็นผู้คอยช่วยเหลือจัดประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมที่ดีให้ และสิ่งสำคัญครูที่ดีต้องเตรียมตัวให้พร้อมที่จะจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน พร้อมทั้งจะเผชิญ และแก้ปัญหาที่พบระหว่างทำการสอน เพื่อสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นในตัวของผู้เรียน อันจะทำให้การเรียนการสอนครั้งต่อไปดำเนินไปอย่างราบรื่น

รูปแบบของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

หลักการสอนของประเทศไทย (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2546, หน้า 137) วิธีสอนที่ผู้สอนสามารถเลือกใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีหลายวิธีเช่น

1. วิธีสอนแบบบรรยาย
2. วิธีสอนแบบสาธิต
3. วิธีสอนแบบอภิปราย
4. วิธีสอนแบบแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม
5. วิธีสอนแบบแก้ปัญหา หรือแบบวิทยาศาสตร์
6. วิธีสอนแบบทดลอง
7. วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน
8. วิธีสอนแบบศูนย์การเรียน
9. วิธีสอนแบบอุปนัย
10. วิธีสอนแบบนิรนัย
11. วิธีสอนโดยใช้บทบาทสมมติ
12. วิธีสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง

ประเภทของวิธีสอนมี 2 วิธี คือ วิธีสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher - Centered Method) และวิธีสอนแบบนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Student - Centered Method)

การควบคุมห้องเรียนและการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน

บรรยากาศในห้องเรียนมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความสนใจใคร่รู้ใคร่เรียนให้แก่ผู้เรียน ห้องเรียนที่เต็มไปด้วยบรรยากาศอันอบอุ่น ความเห็นอกเห็นใจ และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันและกัน ย่อมเป็นแรงจูงใจภายนอกที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรักการเรียน รักการอยู่ร่วมกันในห้องเรียน และช่วยปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม ความประพฤติอันดีงามให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้การที่ห้องเรียนมีบรรยากาศ ที่แจ่มใส สะอาด สว่าง กว้างขวางพอเหมาะ มีโต๊ะเก้าอี้ที่เป็นระเบียบเรียบร้อย มีมุมวิชาการส่งเสริม ความรู้ มีการตกแต่งห้องให้สดใส ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ส่งผลทำให้ผู้เรียนพอใจมาโรงเรียนเข้าห้องเรียน และพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนั้นผู้เป็นครูจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ ประเภทของบรรยากาศ หลักการจัดบรรยากาศในห้องเรียนและ การจัดการเรียนรู้อย่างมีความสุข เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้

การสร้างบรรยากาศในห้องเรียนหมายถึงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับนักเรียน ในขณะที่ทำการสอนในห้องเรียนและมีผลกระทบต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เรียนในสภาพชั้นเรียน ที่วุ่นวาย บรรยากาศอันน่าเบื่อหน่าย ย่อมไม่เป็นที่ปรารถนาของผู้เรียน ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ครูผู้สอนจะต้องสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้โน้มน้าวความรู้สึกของผู้เรียนไปในทางที่ดี เพราะ ถ้าบรรยากาศในห้องเรียนดีการเรียนการสอนก็จะสัมฤทธิ์ผลได้ง่าย การควบคุมชั้นเรียน การสร้าง บรรยากาศในห้องเรียนขึ้นอยู่กับครูผู้สอน ครูผู้สอนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการควบคุมชั้นเรียน และสร้างบรรยากาศในห้องเรียน

นันทิยา ผิวงาม (2540, หน้า 35) กล่าวว่า ลักษณะของครูผู้สอนที่ดีต้องเป็นผู้มีความรู้ดี ขวนขวายหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ มีเทคนิคในการสอนน่าสนใจ ให้คำปรึกษากับผู้เรียนในเรื่อง เรียนและเรื่องส่วนตัว มีความประพฤติดี เป็นแบบอย่างที่ดี มีความเป็นประชาธิปไตย ปรับปรุงการสอน ให้เหมาะกับสภาพแวดล้อมได้ดี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2525, หน้า 178-181) ได้วางแนวทางการจัด บรรยากาศในชั้นเรียนไว้ ดังนี้

1. พฤติกรรมของครู

- 1.1 ครูต้องให้ความเป็นกันเองกับนักเรียน
- 1.2 ครูต้องเป็นตัวอย่างที่ดีสม่ำเสมอ สุภาพและเชื่อถือได้
- 1.3 ครูไม่ควรทำตนเป็นคนสำคัญคนเดียวในชั้นเรียน
- 1.4 ครูควรเป็นตัวอย่างที่ดีในด้านความสามัคคีเคารพซึ่งกันและกัน

2. การจัดห้องเรียนและวัสดุอุปกรณ์

- 2.1 ควรจัดห้องเรียนให้นักเรียนมีความสะอาด สะดวกและคล่องตัว
- 2.2 การจัด โต๊ะ เก้าอี้ ให้เหมาะสมกับกิจกรรมและนักเรียนควรมีส่วนร่วมในการจัด

ห้องเรียน

ยนต์ ชุ่มจิต (2535, หน้า 34-35) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมของครูที่มีผลต่อการเรียน ของนักเรียน 11 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการทำให้เข้าใจได้อย่างรวดเร็วชัดเจนและสามารถที่จะจัดระบบงาน ได้อย่างดี
2. ความสามารถในการเปลี่ยนแปลงวิธีการให้สอดคล้องกับลักษณะของวัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือในการสอนที่นำมาใช้ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงหนังสือ ตำรา ให้เหมาะสม
3. ความกระตือรือร้น ลักษณะการเคลื่อนไหวระดับเสียงเวลาพูด
4. ความสนใจในภาระหน้าที่ พฤติกรรมของครูมุ่งไปที่ผลสัมฤทธิ์
5. ให้โอกาสแก่นักเรียนเพื่อการเรียนรู้ แนะนำการนำวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ
6. ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น ชมเชยความคิดเห็นของนักเรียน
7. ใช้วิธีการวิพากษ์วิจารณ์หรือแสดงอาการไม่พอใจ การไม่ยอมรับการให้คำแนะนำ หรือการแสดงผล
8. ใช้ลักษณะของการแสดงความคิดเห็น รวมทั้งการแสดงผลพฤติกรรมตามที่กำหนดและ ชี้แจง การเปลี่ยนแปลงภายในบทเรียน
9. ชนิดของคำถามที่ครูใช้ เป็นคำถามในระดับสูงหรือต่ำ จำแนกชนิดของคำถาม ให้เหมาะสม

10. การได้ถามหรือการตอบสนองต่อคำถามของนักเรียนเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีความประณีตบรรจง

11. ระดับความยากของการสอน รวมทั้งพฤติกรรมของครูที่ให้คำชี้แนะวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งนักเรียนจำเป็นต้องมี และการปฏิบัติการที่มีมาตรฐานสูงเป็นสิ่งสำคัญ

นอกจากพฤติกรรมของครู ซึ่งมีผลต่อการควบคุมชั้นเรียนแล้ว การสร้างบรรยากาศในห้องเรียนก็ต้องขึ้นกับพฤติกรรมของครูเช่นเดียวกัน

คัตนาคท์ แซ่เจ็ง (2533, หน้า 32) กล่าวว่า วิวา่ บรรยากาศในห้องเรียนเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น โดยจัดภายใต้บรรยากาศที่เป็นกันเองโดยไม่เคร่งเครียดหรือมีระเบียบมากเกินไปจนทำให้นักเรียนเห็นว่าห้องเรียนน่าเบื่อหน่าย การสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้ได้ดีนั้น จึงขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของครู และการจัดสื่อหรือวัสดุต่าง ๆ ในห้องเรียนให้เต็มไปด้วยความเรียบร้อยโดยสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดและการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้มากที่สุด

สุทัศน์ แดงทอง (2525, หน้า 39) กล่าวว่า วิวา่ การควบคุมห้องเรียนและการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน เป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งในหลาย ๆ อย่างที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน และเป็นการจัดกิจกรรมและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ภายในห้องเรียนเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนอยากมาเรียน เป็นการส่งเสริมเกิดการเรียนรู้และเป็นการปลูกฝังคุณธรรม รสนิยมและนิสัยอันดีงามแก่นักเรียน

จากที่กล่าวมาจะเห็น ได้ว่า พฤติกรรมของครูมีส่วนช่วยในการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน การควบคุมห้องเรียน ให้นักเรียนสนใจเรียน และทำให้ครูผู้สอน สอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น พฤติกรรมการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน และการควบคุมห้องเรียน จึง หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนและนักเรียนขณะที่ทำการสอนในห้องเรียน

การใช้สื่อการเรียนการสอน

อัญชลี แจ่มเจริญ (2526, หน้า 63) ได้ให้ความหมายสื่อการเรียนว่า หมายถึง ตัวกลางที่ใช้ถ่ายทอดความรู้เรื่องราว ความคิด เจตคติให้แก่ นักเรียน โดยมีจุดประสงค์ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้รวดเร็ว ช่วยทำเรื่องที่ยากให้เป็นเรื่องที่ย่อยและช่วยประหยัดเวลาในการสอน

สัมพันธ์ ประชุมเวช (2536, หน้า 38) กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง วัสดุอุปกรณ์ วิธีการต่าง ๆ ซึ่งครูผู้สอนใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายอันพึงประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

กาญจนา कुमारักษ์ (2535, หน้า 123) ได้สรุปความหมายของสื่อการเรียนการสอนไว้ว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง เครื่องมือ หรือตัวกลางที่ช่วยให้ครูผู้สอนส่งหรือถ่ายทอดความรู้ เจตคติ และทักษะไปยังนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แต่อย่างไรก็ตาม สื่อการเรียนการสอนจะมีคุณค่าต่อการเรียนการสอนหรือไม่นั้น ครูจำเป็นต้องรู้จักคัดเลือก และมีความเข้าใจในการใช้สื่อการเรียนการสอนนั้นก่อนจึงสามารถทำให้ สื่อการเรียนการสอนนั้นมีคุณค่า ดังที่ กาญจนา คุณารักษ์ (2535, หน้า 146-147) ได้เสนอลักษณะ ของสื่อการเรียนการสอนที่ดีไว้ ดังนี้

1. สอดคล้องกับความมุ่งหมายและการเสนอเนื้อหา
2. เหมาะสมกับชั้นและวัยของเด็ก
3. เร้าและดึงดูดความสนใจของเด็ก
4. ราคาถูก
5. คุ้มค่า

เมื่อครูได้เลือกสื่อการเรียนการสอนที่ดีและเหมาะสมได้แล้ว ครูก็ต้องรู้จักวิธีใช้ สื่อการเรียนการสอนนั้นให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์มากที่สุด ซึ่ง บุญฤทธิ์ คงคาเพชร (2526, หน้า 8-9) ได้เสนอหลักเกณฑ์ในการใช้สื่อการเรียนการสอนไว้ ดังนี้

1. การเตรียมตัวก่อนใช้สื่อ การสอนใด ๆ ก็ตาม ครูจะต้องมีการเตรียมตัวให้พร้อม เสียก่อน เช่น ศึกษาเอกสารคู่มือการสอน จดบันทึกหัวข้อสำคัญ ๆ ไว้แนะนำนักเรียน เตรียมคำถาม หัวข้ออภิปรายและเตรียมใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเอง
2. การเตรียมสภาพแวดล้อม เป็นการเตรียมสภาพของห้องเรียนต้องเรียบร้อย มีที่นั่งและ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงดังรบกวน วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ครูต้องใช้จัดตั้งไว้ในสภาพที่พร้อม ที่จะใช้งานได้ทันที
3. การเตรียมตัวนักเรียน เป็นการเตรียมตัวนักเรียนล่วงหน้า เช่น แนะนำให้นักเรียนรู้ จุดสำคัญของสื่อการเรียนการสอนที่นำมาใช้ สิ่งที่นักเรียนจะได้เรียนรู้ ความสัมพันธ์ของสื่อกับ เนื้อหาวิชา และสิ่งที่นักเรียนจะต้องทำหลังจากเรียนบทเรียนแล้ว
4. การใช้สื่อการเรียนการสอนที่ถูกต้อง เช่น นำบทเรียนที่เหมาะสม ใช้ประกอบ คำอธิบายขณะที่สอนหรือใช้ตอนสรุปบทเรียน การใช้ต้องไม่สับสน สามารถนำไปใช้ประกอบ กิจกรรมของนักเรียนหรือใช้ประเมินผลได้
5. กิจกรรมหลังบทเรียน เมื่อครูสอนหรือใช้สื่อการเรียนการสอนที่เตรียมมาเสร็จแล้ว ก็ต้องมีกิจกรรมต่าง ๆ หลังบทเรียน เช่น การตั้งคำถาม การให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น ในการอภิปราย การทบทวนเรื่องสำคัญที่ได้เรียนรู้ไปแล้วในขั้นสุดท้ายอาจจะมีการทดสอบ การเขียนรายงาน การตอบคำถาม

สรุปได้ว่าสื่อการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เป็นวัสดุ อุปกรณ์และวิธีการต่าง ๆ ที่ครูนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้การเรียนการสอนดำเนิน

ไปด้วยดีและมีประสิทธิภาพ เพราะสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ในการเรียนอย่างมีความหมาย สื่อการเรียนการสอนจะเป็นจุดรวมความสนใจ และความเข้าใจในการเรียนของนักเรียน ช่วยให้ครูสามารถอธิบายจากนามธรรมไปสู่รูปธรรมได้อย่างชัดเจน ช่วยให้การเรียนการสอนง่ายขึ้น และช่วยให้การเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพในที่สุด

การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

ความหมายของการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

การวัดผล (Measurement) หมายถึง การกำหนดตัวเลขให้กับคุณลักษณะที่ต้องการจะวัด เช่น วัดดูสิ่งของ บุคคลหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างมีเกณฑ์

การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การนำเอาผลจากการวัดมาพิจารณาเพื่อตัดสินวินิจฉัย คุณค่า โดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดเอาไว้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2541)

การประเมินผล ได้แก่ กระบวนการที่ตรวจสอบว่านักเรียนได้ไปถึงจุดหมายปลายทางตามที่หลักสูตรต้องการหรือไม่เพียงใด มีส่วนใดที่บกพร่องต้องได้ปรับปรุงแก้ไข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2528, หน้า 5)

เอกพงษ์ ตรีเนตร (2533, หน้า 10) การประเมินผล หมายถึง การใช้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือที่เหมาะสมและควบคุมทักษะด้านต่าง ๆ รวมทั้งกระบวนการในการวัดและการประเมินผล

จรรยา ม่วงเมือง (2536, หน้า 14) การประเมินผล หมายถึง กระบวนการที่เอาผลการวัดซึ่งได้จากเครื่องมือวัดผลนำมาเทียบกับเกณฑ์แล้วตัดสินใจว่าสิ่งที่ถูกวัดนั้นดีหรือเลว เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมเพียงใด

ลินท์ (Lien, 1971, p. 6) การประเมินผล หมายถึง การแปลผลเพื่อพิจารณาว่านักเรียนมีความเจริญงอกงามตามจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนเพียงใด

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการประเมินผล หมายถึง กระบวนการเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือในการตรวจตรา การเรียน และการปฏิบัติงาน ได้ไปถึงจุดหมายปลายทางที่หลักสูตรต้องการ หรือไม่โดยพิจารณาจากแบบทดสอบ คุณภาพผลงานที่นักเรียนทำและการสังเกตว่านักเรียนปฏิบัติงานได้ถึงจุดหมายหลักสูตรต้องการหรือไม่

ดังนั้นการวัดประเมินผล หมายถึง การใช้วิธีการใดหนึ่งของครูเพื่อให้รู้ว่านักเรียนสามารถทำหรือรู้อะไรบ้างหรือนักเรียนปฏิบัติตนอย่างไร หรือการประเมิน หมายถึง กระบวนการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน (โรงเรียนสร้างครูหลวงน้ำทา, 2548, หน้า 131)

การทำกิจกรรมใดหนึ่งให้บรรลุผลสำเร็จนั้นในครั้งแรกก็ต้องได้ตั้งจุดประสงค์ไว้ว่า
 ทำไปเพื่ออยากได้อะไร จากนั้นเลือกเอากิจกรรม และวิธีการจัดตั้งปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผลจากนั้น
 ก็ต้องมีการตรวจสอบว่าบรรลุจุดประสงค์นั้น ได้มาก หรือน้อยเพียงใด กิจกรรมการตรวจสอบนั้น
 เรียกว่า การวัดและการประเมิน

ในกระบวนการเรียนการสอนการวัดและการประเมินผลเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง
 ในการสอนของครู ครูผู้สอนที่ดีจะต้องแสวงหาแนวทางทำให้การเรียนการสอนประสบความสำเร็จ
 โดยทำให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ (โรงเรียนสร้างครูหลวงน้ำทา, 2549, หน้า 63)

ประโยชน์ของการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

การวัดประเมินผลมีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการเรียนการสอนดังนั้นการประเมิน
 ผลการเรียนการสอนแต่ละครั้งจำเป็นต้องกระทำอย่างละเอียดรอบคอบ ถูกต้อง เหมาะสม ตรง
 และต้องคำนึงถึง จุดหมายในการวัด ขอบข่ายเนื้อหาที่จะวัด เครื่องมือที่ใช้วัดผล มีหลายลักษณะ
 ควรเลือกตามความเหมาะสม เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การอภิปราย แบบสอบถาม เป็นต้น
 ประโยชน์ที่ได้จากการประเมินผลการเรียนการสอน ทำให้ทราบถึงระดับความรู้ ความสามารถของ
 นักเรียน เพื่อพยากรณ์ความก้าวหน้าของนักเรียน เพื่อเป็นการแนะแนวครู เพื่อพิจารณาประสิทธิภาพ
 ในด้านวิธีสอนของครู (บุญรัตน์ อินทรสมพันธ์, 2542, หน้า 29)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปิยะชาติ โฉกพิพัฒน์ (2540, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องความพึงพอใจของนักศึกษา
 ระดับปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือต่อกระบวนการเรียนการสอน
 ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อกระบวนการเรียนการสอนด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับ
 ปานกลาง และระดับความพอใจของนักศึกษาต่อกระบวนการเรียนการสอนทั้ง 6 ด้าน คือ
 ด้านเนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน ปัจจัยที่สนับสนุนการเรียนการสอน การประเมินผล
 อาจารย์ผู้สอน และบทบาทของเพื่อนนักศึกษา พบว่านักศึกษา มีความพึงพอใจระดับปานกลางและ
 น้อย แสดงว่า กระบวนการเรียนการสอนของสถาบันยังไม่ตอบสนองความคาดหวังของนักศึกษา
 เท่าที่ควรทำให้ความพึงพอใจของนักศึกษามีไม่มากนัก โดยพบว่าด้านเนื้อหาวิชา มีความพึงพอใจ

ทุก ๆ เรื่องอยู่ในระดับปานกลาง ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจระดับปานกลาง ด้านปัจจัยที่สนับสนุนการเรียนการสอน นักศึกษาที่มีความพึงพอใจระดับปานกลาง ด้านการประเมินผลนักศึกษามีความพึงพอใจระดับปานกลาง ด้านอาจารย์ผู้สอนมีความพึงพอใจทุก ๆ เรื่องอยู่ในระดับปานกลาง สภาพห้องทดลอง ห้องแล็บ และ โรงฝึกงานมีความพึงพอใจทุก ๆ ประเด็นอยู่ในระดับปานกลาง ด้านบทบาทของเพื่อนนักศึกษามีความพึงพอใจทุก ๆ ประเด็นอยู่ในระดับปานกลาง

ฉวีวรรณ เหมนาค (2528, หน้า 69) ได้ศึกษาทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อพฤติกรรมการสอนวิชาชีพครูของอาจารย์วิทยาลัยครูกลุ่มนครหลวงที่ปฏิบัติจริงและนักศึกษาต้องการให้ปฏิบัติ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาจากวิทยาลัยครูจันทระเกษม สวนสุนันทา บ้านสมเด็จพระยา ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่เรียนวิชาเอกต่างกันมีทัศนคติต่อพฤติกรรมการเรียนการสอนวิชาชีพครูของอาจารย์ที่ปฏิบัติจริง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านคุณลักษณะส่วนตัวด้านการเตรียมการสอน ด้านการเสนอเนื้อหา ด้านการใช้อุปกรณ์การสอน ด้านการมอบหมายงาน การจูงใจและการเสริมแรงทางการเรียน การปฏิสัมพันธ์ การช่วยเหลือผู้เรียนและด้านการวัดและประเมินผล ส่วนด้านการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนไม่มีความแตกต่างกัน

ศักดิ์นางค์ แซ่เจ็ง (2533) ได้ศึกษาพฤติกรรมการสอนภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมืองนครพนม และสังกัดเทศบาลเมืองนครพนม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน ผลการศึกษาพบว่าครูที่สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา มีพฤติกรรมการสอนทั้ง 5 ด้าน คือ การเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน การควบคุมชั้นเรียนและการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน การวัดผลและประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนครูเทศบาล โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนของครูใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา และเทศบาล โดยส่วนรวมทั้ง 5 ด้านพบว่า ครูทั้งสองสังกัดมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง ไม่แตกต่างกัน

นันทิยา ผิวงาม (2540) ได้ศึกษาทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อพฤติกรรมการเรียนการสอนของอาจารย์คณะวิทยาการจัดการ ในสถาบันราชภัฏวิทยาลัยอีสานเหนือ โดยเปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนที่เป็นจริงที่คาดหวัง 4 ด้านคือ ด้านการเตรียมการสอน ด้านดำเนินการสอน ด้านการประเมินผลการเรียนและด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนตามเพศ ชั้นปี สาขาวิชา และสถาบันผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 มีทัศนคติต่อพฤติกรรมการเรียนการสอนที่เป็นจริงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีพฤติกรรมการสอนที่คาดหวังแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนนักศึกษาที่อยู่ต่างสถาบันมีทัศนคติต่อพฤติกรรมการสอนที่เป็นจริงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พฤติกรรมการสอน

ที่คาดหวังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สาขาวิชาต่างกันสาขาบริหารธุรกิจและสาขาการจัดการทั่วไป มีทัศนคติต่อพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอนที่เป็นจริง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่มีพฤติกรรมที่คาดหวังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

บุญรัตน์ อินทรสมพันธ์ (2542) ได้ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อพฤติกรรมการเรียนการสอนในระบบทวิภาคีสังกัดกรมอาชีวศึกษา จังหวัดชลบุรี พบว่าพฤติกรรมการเรียนการสอนในระบบทวิภาคีของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สังกัดกรมอาชีวศึกษา จังหวัดชลบุรี ในด้านพฤติกรรมการควบคุมชั้นเรียนและการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน พฤติกรรมการเรียนการสอนและพฤติกรรมการประเมินผลการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง นักเรียนที่เรียนชั้นปีต่างกัน และนักเรียนที่เรียนสาขาวิชาต่างกันมีความพึงพอใจต่อพฤติกรรมการเรียนการสอนต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พรณี แผลงจันทิก (2532, หน้า 105-106) ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของนิสิตบัณฑิตต่อกระบวนการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒบางแสน ด้านหลักสูตรเนื้อหาวิชาอาจารย์ผู้สอน กิจกรรมการเรียนการสอน ปัจจัยส่งเสริมการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนการสอน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้ามีจำนวน 167 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า วิชาเอกที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของนิสิตบัณฑิตศึกษาต่อกระบวนการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษาในด้านอาจารย์ผู้สอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนิสิตวิชาเอกการบริหารการศึกษา จิตวิทยาการแนะแนว และวิชาเอกชีววิทยาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ส่วนวิชาเอกการประถมศึกษา นิสิตส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับในด้านอื่น ๆ เช่น หลักสูตรเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน ด้านปัจจัยส่งเสริมการเรียนการสอนและด้านการประเมินผลการเรียนการสอน มีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ประพัฒน์ จำปาไทย (2525) ศึกษาความพึงพอใจของนิสิตต่อกระบวนการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในด้านเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผล อาจารย์ผู้สอน และบุคลิกภาพของนิสิต และปัจจัยที่สนับสนุนต่อการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า นิสิตมีความพึงพอใจต่อกระบวนการเรียนการสอนด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นห้องสมุด และห้องทำงานนิสิตที่ภาควิชาจัดไว้ให้ซึ่งนิสิตมีความพึงพอใจระดับน้อย นิสิตที่มีประสบการณ์ก่อนเข้าเป็นนิสิต และนิสิตที่ไม่มีประสบการณ์มาก่อนมีความพึงพอใจแตกต่างกันในด้านการประเมินผลเท่านั้น รูปแบบของกระบวนการเรียนการสอนที่นิสิตมีความต้องการสอดคล้องกัน คือ อาจารย์เป็นกันเองกับนิสิต ห้องเรียนมีการถ่ายเทอากาศ ได้ดีห้องทำงานของนิสิตที่ภาควิชาจัดให้ควรมีโต๊ะ เก้าอี้ เพียงพอและมีหนังสือให้ค้นคว้า เจ้าหน้าที่

ห้องสมุดบริการด้วยความเต็มใจ และมีมนุษยสัมพันธ์ดีและเนื้อหาวิชาทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ และเน้นการนำไปใช้

เจริญ ศาสตราวหา (2539) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการสอนวิชาพลศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนระดับชั้นพบว่านักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ 1, 2 และ 3 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ปีการศึกษา 2538 จำนวน 822 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มัธยมศึกษาปีที่ 2 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรมสามัญศึกษาและสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานีมีความพึงพอใจต่อการสอนวิชาพลศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ดาเนียล และรีวิทซ์ (Dcdaniel & Revitz, 1971, pp. 217-218 อ้างถึงใน สุนีย์ ช่างเจริญ, 2527, หน้า 13) ทำการศึกษาเรื่องการเรียนการสอนของอาจารย์ระดับมหาวิทยาลัยทำการศึกษาจากนักศึกษามหาวิทยาลัยเคนตักกี (Kentucky University) จำนวน 51 คน เขียนบรรยายถึงลักษณะของอาจารย์ที่นักศึกษาเห็นว่านักศึกษาเห็นว่ามีประสิทธิภาพในการสอนในสาขาวิชาของเขาแล้วรวบรวมและสรุปผลได้ว่า อาจารย์ที่นักศึกษาคิดว่ามีประสิทธิภาพในการสอนควรมีลักษณะ คือ มีการเตรียมเสนอบทเรียนอย่างดี สามารถใช้อุปกรณ์การสอนอย่างเหมาะสม สร้างข้อคำถามครอบคลุมเนื้อหาแสวงหาความสนใจในตัวของผู้เรียน มีความยุติธรรมในการให้คะแนน และลักษณะของอาจารย์ที่นักศึกษามีความคิดเห็นว่า ไม่ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการสอน คือ ละเลยงานในหน้าที่ ไม่สนใจความรู้สึกของผู้เรียน ใช้กระบวนการวัดผลตามอำเภอใจ มีกิจกรรมที่ไม่ต้องใช้สติปัญญา สรุปจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพอสรุปได้ว่า ความพึงพอใจของนักเรียน หรือผู้เรียนต่อการเรียนการสอนนั้นพบว่า พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องและเป็นตัวกำหนดการดำเนินการเรียนการสอน ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นประกอบด้วยหลายปัจจัย ได้แก่ พฤติกรรมครูผู้สอนต้องมีการเตรียมเสนอบทเรียนเป็นอย่างดี สามารถใช้อุปกรณ์การสอนอย่างเหมาะสม เป็นผู้ที่มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่จะสอนอย่างดี และเป็นผู้มีประสบการณ์ในวิชาที่สอน มีการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน